

РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо дій населення у разі загрози виникнення
терористичних актів

РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо дій населення у разі загрози виникнення терористичних актів

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених терористичною діяльністю, вибухами, несе значну загрозу життю та здоров'ю людей, а також системам життєзабезпечення населення.

Ці рекомендації містять поради (перелік дій) громадянам України у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з терористичною діяльністю. Вони рекомендуються студентам, викладачам, працівникам та керівниками підрозділів служби цивільного захисту університету під час проведення занять з цивільного захисту, безпеки життєдіяльності та службової підготовки.

Загроза терористичних атак є актуальною для України, і така загроза існує. Найбільш вразливими цілями терористичних атак є місця масового перебування людей та об'єкти підвищеної небезпеки, які внаслідок підриву призводять до значної кількості людських жертв і можуть створити додаткову загрозу населенню та територіям, унаслідок викиду у навколишнє природне середовище небезпечних речовин (хімічних, біологічних, радіоактивних).

Типовою зброєю терористів є використання **замаскованих вибухових пристроїв**. Залежно від мети терористичного акту такі пристрої, споряджені годинниковим механізмом, можуть залишатись терористами у житлових будинках, навчальних закладах, установах і організаціях, підприємствах, громадському транспорті тощо.

Завдяки пильності громадян можна запобігти численним жертвам від спрацювання вибухового пристрою.

Терористи намагаються розмістити вибухові пристрої у **найбільш уразливих місцях**, де зможуть завдати найбільшої шкоди населенню.

До таких місць, як правило, належать:

- автомобілі;
- входи, внутрішні двори, підсобні приміщення адміністративних і житлових будинків, складських приміщень;

- урни для сміття, інженерні комунікації в місцях масового перебування людей (фестивалі, ярмарки, базари, супермаркети, підземні переходи тощо);
- громадський транспорт (вагони тролейбусів, автобусів, трамваїв, поїздів тощо); об'єкти підвищеної небезпеки тощо.

В окремих випадках вибуховий пристрій може бути замаскований у поштових посиленнях (посилки, конверти), букетах квітів, подарунках тощо.

Також до ознак підозрілих предметів, що можуть бути вибуховими пристроями, можна віднести:

- електропроводи, що виходять з невідомого предмета, антени, лампочки на його поверхні, хід годинника, що прослуховується;
- залишені предмети побутового призначення (валізи, сумки, гаманці, дитячі іграшки, ручні ліхтарики тощо);
- предмети, що знаходяться в не призначених для цього місцях (наприклад, велика дитяча іграшка біля входних дверей);
- предмети з прикріпленими до них мобільними телефонами, радіостанціями, акумуляторами.

Слід пам'ятати, що вибухова речовина може бути різноманітного виду та мати різні властивості, що, у свою чергу, надає можливість замаскувати вибуховий пристрій навіть у поштовому конверті.

З метою попередження вибуху та встановлення наявності вибухового пристрою необхідно:

- бути уважними та звертати увагу на покинуті речі (валізи, сумки, пакунки, парасольки тощо);
- звернути увагу на ділянки свіжоскопаної землі, свіжопоштукатуреної або свіжопофарбованої стіни будівлі;
- не приймати від сторонніх осіб подарунків, квітів, поштових посилення;
- користуючись громадським транспортом, не погоджуватись на пропозиції супроводжувати речі невідомої особи (у тому числі провідників, стюардів, контролерів).

2. ВИБУХ

При виявленні вибухового пристрою або підозрілої речі необхідно:

- зберігати спокій;
- негайно повідомити про знахідку представників міліції, охорони, аварійно-рятувальних служб або зателефонувати за номерами 101, 102;

- не курити;
- не користуватись запальничками, іншими джерелами відкритого вогню, а також предметами, що можуть його утворювати;
- не торкатись до підозрілої речі руками або іншими речами;
- у жодному разі не намагатися переміщувати вибуховий пристрій (підозрілий предмет) або змінювати його положення;
- залишити місце, де виявлено підозрілий предмет, при можливості організувати охорону на безпечній відстані, як зазначено нижче.

№ з/п	Тип вибухового пристрою (підозрілої речі)	Безпечна відстань
1	Ручна граната	Не менш ніж 200 метрів
2	Тротилова шашка	Не менш ніж 50 метрів
3	Банка ємністю 0,33 літра	Не менш ніж 60 метрів
4	Валіза (кейс)	Не менш ніж 230 метрів
5	Дорожня валіза	Не менш ніж 350 метрів
6	Автомобіль типу "Жигулі"	Не менш ніж 460 метрів
7	Автомобіль типу "Волга"	Не менш ніж 580 метрів
8	Мікроавтобус	Не менш ніж 920 метрів

У разі отримання повідомлення від представників влади (правоохоронних органів, аварійно-рятувальних служб) про евакуацію із будинку (зони ймовірної надзвичайної ситуації або проведення антитерористичної операції) необхідно зберігати спокій та чітко виконувати отримані інструкції.

Якщо ви знаходитесь у квартирі:

- візьміть з собою документи, гроші, цінності та, у разі необхідності, ліки;
- потрібно знеструмити квартиру та перекрити воду і газ;
- надайте допомогу в евакуації літнім та важкохворим людям;
- перевірте сусідні квартири на наявність у них дітей, які на час оголошення евакуації залишились без нагляду дорослих, та повідомте про це представників правоохоронних органів (аварійно-рятувальних підрозділів);
- обов'язково замкніть свою квартиру;
- залишайте будинок спокійно, не створюючи паніки.

Якщо ви знаходитесь на вулиці:

- уникайте великих скупчень людей;
- якщо ви опинились у натовпі, не намагайтесь вийти з нього, рухайтесь у тому ж напрямку, що й натовп;
- руки зігніть у ліктях на рівні грудей та розсуньте їх, звільняючи від тиску грудну клітину;

- не тримайте руки у кишенях;
- якщо натиск натовпу набрав загрозливого характеру, негайно покиньте будь-яку ношу та позбавтесь від сумок на довгому ремні і шарфу;
- якщо ви упали, намагайтесь одразу встати на ноги, не опираючись на руки, а якщо це неможливо, потрібно згорнутись клубком і захистити голову передпліччям, поклавши долоні на потилицю.

У разі вибуху (спрацювання вибухового пристрою) в навчальному закладі або на місці проживання необхідно:

- негайно по телефону повідомити про подію правоохоронні (№ 102), аварійно-рятувальні (№ 101) та медичні (№ 103) служби;
- у разі можливості та наявності необхідних знань і навичок надати першу медичну допомогу постраждалим;
- обов'язково відкрити вікна і двері для провітрювання, оскільки продукти вибуху містять отруйні та шкідливі компоненти;
- дочекатися прибуття представників правоохоронних органів (аварійно-рятувальних служб) та у подальшому діяти за їх вказівками.

Якщо в результаті вибуху важким предметом притиснуло будь-яку частину тіла, необхідно:

- масажувати її для підтримання циркуляції крові;
- намагатись перебувати як можна довше при свідомості (читайте вірші, співайте пісні тощо);
- подавати сигнали всіма доступними засобами (мобільний телефон, стукіт по перекриттях та металевих предметах тощо).

Слід пам'ятати, що одразу після повідомлення про вибух аварійно-рятувальними підрозділами розпочинаються роботи щодо визволення постраждалих з-під завалів. Під час аварійно-рятувальних робіт передбачено періодичні "хвилини тиші", коли зупиняється робота спеціального обладнання та приймаються сигнали про допомогу.

В окремих випадках терористи використовують вибуховий пристрій у поєднанні з ємністю з хімічно або біологічно небезпечною речовиною. Хімічно та біологічно небезпечні речовини можуть також розповсюджуватись без допомоги вибухового пристрою (аерозольним шляхом, через речі масового використання тощо).

У разі, коли після вибуху (або раптово) з'являються хмара або різкий сторонній запах, подібні ознаки нездужання в оточуючих людей (запаморочення, нудота, слабкість у суглобах і кінцівках тощо), необхідно:

- негайно залишити місце забруднення, орієнтуючись на погодні умови та фізичні властивості хмари (у разі її наявності);
- негайно по телефону повідомити про подію правоохоронні (№ 102), аварійно-рятувальні (№ 101) та медичні (№ 103) служби;
- у разі, коли покинути місце забруднення неможливо, вжити заходів для захисту органів дихання і шкіри подручними засобами (застебнути одяг, закрити обличчя, закрити органи дихання вологою тканиною);
- після виходу з місця зараження негайно звернутись до медичних закладів.

3. ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ

Якщо ви опинились у будинку (приміщенні, території), захопленому терористами, але не були ними знайдені, необхідно:

- зберігати спокій та намагатись уникнути контакту з терористами; як можна тихіше повідомити правоохоронні органи про терористичну атаку, а також про своє місцезнаходження;
- не курити;
- не наближатись до дверей та вікон;
- чітко виконувати інструкції та команди правоохоронців;
- сховати свої документи та візитні картки.

Пам'ятайте, що одразу після вашого повідомлення антитерористичними підрозділами буде вжито вичерпних заходів для збереження вашого життя та здоров'я.

Почувши про початок антитерористичної операції (стрільба, вибухи), необхідно:

- лягти на підлогу обличчям вниз, поклавши руки долонями на потилицю;
- чітко виконувати команди співробітників антитерористичного підрозділу, уникаючи різких рухів.

У разі захоплення терористами як заручника необхідно:

- не провокувати своїми діями терористів на насильницькі дії (уникати різких рухів, шуму тощо);
- на вимогу терористів негайно віддати їм особисті речі;
- не реагувати на провокаційні дії терористів;
- не дивитись терористам в очі;
- не вживати алкоголю;
- бути готовим до складнощів (відсутність свободи руху, їжі, води тощо);
- не чинити опір озброєним терористам, що може призвести до численних людських втрат.

4. ЗАГРОЗА ВИБУХУ побутового газу

Запорукою запобігання вибухам є неухильне дотримання правил пожежної та техногенної безпеки, а також пильність та відповідальність людей.

Ознакою загрози вибуху побутового газу є різкий запах деодоранту, який змішується з метаном (запах газу).

Якщо ви відчули стійкий запах деодоранту, необхідно:

- зберігати спокій;
- негайно вимкнути газові прилади;
- відкрити вікна та двері і провітрити приміщення;
- не курити та не користуватись електричними приладами;
- вийти з приміщення та зателефонувати до Служби газу (тел. № 104);
- якщо будинок багатоквартирний, повідомити інших мешканців та, не користуючись ліфтом, залишити будівлю;
- надайте допомогу в евакуації літнім та важкохворим людям;
- перевірте сусідні квартири на наявність у них дітей, які тимчасово залишились без нагляду дорослих, та повідомте про це представників Служби газу (правоохоронних органів, аварійно-рятувальних підрозділів);
- відійти на безпечну відстань від будинку (у разі можливості, на відкритий майданчик або пустир) та чекати подальших інструкцій спеціалістів.

Також причиною багатьох вибухів на території України є боєприпаси, що залишилися з часів Великої Вітчизняної війни та сучасні боєприпаси (далі – вибухонебезпечні предмети).

У разі виявлення боєприпасів або речей, за зовнішніми ознаками схожих на боєприпаси, необхідно:

- негайно припинити всі роботи в районі виявлення вибухонебезпечного предмета; по можливості попередити про підозрілий предмет осіб, які знаходяться поряд;
- вивести (відвести) на максимальну відстань усіх людей (не менше 100 метрів), які знаходились поблизу, намагаючись рухатись назад по своїх слідах;
- позначити місце перебування предмета, а по можливості, огородити його (для огорожі можна використовувати різні підручні матеріали: дошки, жердини, гілки, мотузки, шматки матерії тощо);
- негайно повідомити про знахідку в місцеві органи виконавчої влади, у МНС та в МВС (повідомлення робити не поспішаючи, чітко, із зазначенням точної адреси (орієнтирів) місця знаходження вибухонебезпечного предмета);
- очікувати на безпечній відстані від місця знаходження вибухонебезпечного предмета або предмета, схожого на нього, представників органів місцевої

влади, МНС, МВС, при цьому здійснюючи заходи щодо недопущення до небезпечної зони інших людей.

Категорично забороняється:

- курити та використовувати відкритий вогонь поблизу місця знаходження вибухонебезпечного предмета або предмета, схожого на нього;
- піднімати, витягувати з ґрунту, зрушувати з місця, кидати, ударяти і розбирати будь-які вибухонебезпечні предмети;
- приносити в місця перебування людей предмети, що схожі на вибухонебезпечні.

Слід пам'ятати:

- у будь-якому разі при виявленні вибухонебезпечного предмета або предметів підозрілого характеру лише безумовне виконання заходів безпеки є гарантом того, що не станеться випадку каліцтва чи загибелі.

5. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Завдяки умілим та чітким діям під час виникнення вищезазначених ситуацій можна запобігти зайвим жертвам та надати можливість спеціальним підрозділам виконувати завдання щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, у тому числі ті, що виникли внаслідок терористичної діяльності.

ПАМ'ЯТКА НАСЕЛЕННЮ

на випадок застосування агресором військової авіації

У сучасних умовах загострення відносин між окремими державами, яке може перерости у збройний конфлікт, особливу небезпеку для цивільного населення становить використання агресором військової авіації.

Так, у 2008 році ракетно-бомбові удари авіації застосовувала російська сторона під час російсько-грузинської війни. Повітряних ударів на території Грузії зазнали об'єкти протиповітряної оборони, військові аеродроми, великі промислові підприємства, порт міста Поті, мости. Але застосування авіації лише по цих об'єктах не виключило жертв серед місцевого населення. Лише у місті Горі внаслідок вражаючої дії авіаційних ракет загинуло 60 мирних мешканців.

У нашій державі захисні споруди будуються лише для тієї частини міського населення, яка продовжує виробничу діяльність у містах у воєнний час. Усе інше населення міст підлягає евакуації із зон можливих бойових дій (в основному в сільську місцевість).

З метою захисту цивільного населення міста у разі виникнення збройного конфлікту із застосуванням агресором військової авіації усім громадянам рекомендується:

- особам, які не працюють, при перших ознаках військової агресії або за відповідною інформацією органів влади залишити місто і виїхати в сільську місцевість до рідних чи знайомих. Також можна виїхати у приміську зону на дачні та садові ділянки, які мають будиночки для проживання. Про свій виїзд та місце подальшого перебування слід повідомити рідних та житлово-експлуатаційні органи (вуличні комітети). При самостійному виїзді взяти речі, які рекомендується брати при оголошенні евакуації, а також відключити в квартирі електрику, газ, воду;
- у випадку оголошення евакуації діяти згідно з Пам'яткою населенню на випадок евакуації;
- у разі, коли Ви не залишили місто і під час авіаційного нальоту знаходитесь удома, слід зайняти приміщення, які розташовані подалі від вікон, балконів (коридор, ванна кімната тощо), чи спуститися у підвальне приміщення і дочекатись закінчення вибухів. Ні в якому разі не можна вибігати з будинків на вулицю, користуватися ліфтом. По звершенню нальоту слід обережно залишити будинок. Якщо будинок було зруйновано або він отримав пошкодження, необхідно взяти із собою речі, як при евакуації;
- у випадку, коли авіаційний удар застав Вас на робочому місці, чи в навчальному або адміністративному корпусі, слід діяти згідно з вказаною

інструкцією. В корпусах університету є в наявності підвальні приміщення, які можуть використовуватись як бомбосховища;

- у разі, коли Ви потрапили під удар авіації, знаходячись поза межами будівель, слід лягти на землю по можливості у найбільш заглиблені місця (канави, ритвини тощо), прикрити голову якимись речами або, на крайній випадок, руками і дочекатись закінчення вибухів.

Сигнали оповіщення про повітряну небезпеку будуть доведені додатково.

Правила поведінки населення в місцях бойових дій

При першій можливості покиньте місце ведення бойових дій. Майте при собі документи.

Якщо це неможливо:

- вивісьте на будинку плакат "**тут мирне населення**";
- зробіть запас продуктів харчування і води;
- по можливості обладнайте укриття в підвалі, захистіть його мішками з піском, передбачте наявність аварійного виходу;
- при наявності земельної ділянки обладнайте укриття на такій відстані від будинку, яка більша від його висоти;
- уточніть місце, де вам може бути надана медична допомога;
- якщо розпочалась перестрілка, ляжте на підлогу під вікно або у ванній кімнаті;
- по квартирі пересувайтесь повзком.

Якщо перестрілка застали вас на вулиці:

- негайно ляжте на землю;
- якщо по вас не стріляють, займіть найближче укриття (канаву, яму), переповзтіть під бетонний бордюр;
- не виходьте з укриття до кінця бою.

НЕ МОЖНА:

- підходити до вікон, якщо почуєте постріли;
- спостерігати за ходом бойових дій;
- стояти чи перебігати під обстрілом;

- конфліктувати з озброєними людьми;
- носити армійську форму або камуфльований одяг;
- демонструвати зброю або предмети, схожі на неї;
- підбирати покинуті зброю та боєприпаси.

Порядок дії населення у випадку евакуації

Перед тим, як залишити житло, необхідно:

- зачинити вікна;
- вимкнути газ, воду та електрику;
- забрати продукти з холодильника.

Із собою мати такі документи:

паспорт, військовий білет, документи про освіту і фах, посвідчення про шлюб і народження дітей, пенсійне посвідчення, трудову книжку та інші документи.

З собою мати такі речі:

валізу (рюкзак) з теплим одягом, постільною білизною, особистими речами і предметами гігієни, гроші, цінності, продукти харчування і воду на 3 доби.

Загальна вага не повинна перевищувати 50 кг.

До валізи (рюкзака) прикріпити нашивку з позначенням адреси постійного місця проживання, прізвища евакуйованого і місця призначення. На одягу дітей мають бути нашивки з позначенням прізвища, імені та по батькові евакуйованого, року народження, адреси постійного місця проживання і місця призначення.

Виконувати всі розпорядження посадових осіб евакуаційних і евако-приймальних органів. Дотримуватись дисципліни та порядку на маршруті (на шляху руху на транспорті) і в районі розселення за новим місцем розташування.

Особи, які мають на руках військові квитки з мобілізаційними приписами, евакуації не підлягають!

Висока організованість та дисципліна кожного громадянина – головне в період евакуації!

ПАМ'ЯТКА НАСЕЛЕННЮ РАЙОНУ ЩОДО ЗАПОВНЕННЯ НАЙПРОСТІШИХ УКРИТТІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ПІДВАЛІВ) І ПЕРЕБУВАННЯ В НИХ

Заповнення найпростішого укриття (далі – підвал) проводиться за відповідними сигналами оповіщення цивільної оборони або в разі явної загрози бомбардування чи артилерійського обстрілу. В разі отримання даної інформації необхідно терміново (по можливості) відключити в помешканні газові та електричні прилади і вирушити до заздалегідь підготовленого підвалу. Для швидкого заповнення підвалу особи, що укриваються, повинні вивчити найкоротші маршрути руху. Особи, що укриваються, повинні прибути в підвал із дводобовим запасом води та продуктів. Бажаю воду та продукти заздалегідь закласти в підвал (воду можна зберігати тривалий час у пластикових пляшках чи ємностях, продукти – у вигляді сухпайка). Також у підвальному приміщенні необхідно зберігати або брати з собою запас свічок та сірники в поліетиленовій упаковці, медикаменти першої необхідності (мед. аптечку). Для повноцінного відпочинку можна тримати у підвалі або брати з собою стільці, легкі підстилки, невеликі подушки з поролону чи губчатої гуми, теплий одяг. Також необхідно мати в підвалі туалетну ємність.

Забороняється приносити у підвал легкозаймисті речовини (за винятком газових ламп) або речовини, що мають сильний запах, а також громіздкі речі. Забороняється в підвалі палити, шуміти, не слід ходити по приміщенню без особливої необхідності. З метою економії чистого повітря для дихання бажано не запалювати газові лампи та свічки без особливої необхідності.

Вихід із підвалу здійснюється після закінчення артобстрілу чи бомбардування. При пошкодженні (заваленні) виходу необхідно визначити оптимальне місце для пробиття отвору і намагатися вибратися з підвалу самостійно. При утворенні суцільного завалу укриття відкривають ззовні рятувальні формування.

**Штаб цивільного захисту ДВНЗ “Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника”**

Підп. до друку 22.10.2014 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний
Віддруковано на ризографі. Гарнітура "Times New Roman".
Ум. друк. арк. 0,7. Тираж 50. Зам. № 50.

Видавець і виготовлювач
Видавництво ДВНЗ "Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника",
76018, м. Івано-Франківськ,
вул. С.Бандери, 1, тел.: 75-13-08
E-mail: vdvcit@pu.if.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2718 від 12.12.2006